

VZGOJA ZA SOLIDARNOST NA OŠ MIKLAVŽ NA DRAVSKEM POLJU / Zdenka Roškarič Duh, profesorica

defektologije / Osnovna šola Miklavž na Dravskem polju

Daleč v preteklosti je bilo med prebivalstvom malo razlik, ljudje so si delili iste vloge v družbi, ista prepričanja in iste vrednote. Takrat je življenjska skupnost delovala po načelu medsebojne pomoči med prebivalci skupnosti – torej po načelu solidarnosti. Današnja, sodobna družba s spremenjenimi družbenimi vzorci, čas gospodarske krize, krize vrednot in hude socialne nepravilnosti pa vplivajo na spremenjene družbene norme, odnose in vrednote. V vsem blišču sodobnega, modernega sveta se kaže vedno izrazitejša nestrpnost, netoleranca, zavračanje, revščina in nasilje. Morda je ravno to čas in priložnost, da še bolj kot kadarkoli razvijamo vrednote, kot so solidarnost, strpnost in sprejemanje drugačnosti.

Beseda solidarnost izhaja iz latinske besede solidus, kar pomeni trden, in izhaja iz rimskega prava v pomenu odgovornosti dolžnikov, da lahko upnik izterja svoj dolg (Mercina 2009). Solidarnost pomeni podpiranje, odobravanje ravnanja, mnenja koga, je pripravljenost za medsebojno pomoč in sodelovanje (SSKJ 2005). Pojavila se je kot pozitivna vrednota v socialističnih konceptih 19. stoletja in je nasprotovala liberalizmu, uveljavljanju individualizma in koristi (Sruk 1995). Po Ramovšu pomeni solidarnost pomoč človeku ne glede na pripadnost in interes (Ramovš 2003). Solidarnost se gradi na odnosih med posamezniki in sočutju do drugih. Navezuje se na pozitivne vidike povezovanja med ljudmi (toplina, naklonjenost, privlačnost, interakcija, nudenje pomoči). Pojav solidarnosti pomeni enakovrednost ljudi in je pomemben del socialne politike in socialne varnosti ljudi. Je temelj družbene povezanosti in temeljna vrednota današnjih demokratičnih družb, tudi slovenske ustave in evropskega prava. Generalna skupščina ZN je 20. december razglasila za svetovni dan človeške solidarnosti. Ob tem je poudarila, da je milenijska (tisočletna) deklaracija opredelila solidarnost kot temeljno in univerzalno vrednoto, ki bi morala vladati v medčloveških odnosih v 21. stoletju.

Solidarnost ni nekaj, s čimer se otroci rodijo, ni nekaj, kar imamo ali nimamo. Otroke lahko naučimo solidarnosti preko razvijanja empatije ter socialnega učenja. Empatija oziroma zmožnost poglobljanja v druge, razumevanje drugih se pri otroku začne razvijati v najzgodnejšem brezpogojnem odnosu

z materjo. Preproste oblike empatije v odnosu do druge osebe se kažejo že ob koncu prvega leta, vendar so ti motivi še egocentrični. Otrok, ki je brezpogojno sprejet in ljubljen, je zmožen kasneje preseči svoj egocentrizem in pomagati drugim. Empatijo lahko definiramo v grobem v dve bistveni kategoriji: kot kognitivno zmožnost posameznika, da prepozna stanje druge osebe, njene misli, namene in predvidi njene reakcije, ter afektivno zmožnost posameznika, da odreagira na stisko, čustveno stanje, začuti podobna čustva in je motiviran za pomoč (Marjanovič Umek in Zupančič 2004). Otrok, pri katerem bomo razvijali empatijo, bo tako bolje razumel ljudi in jih ne bo obsojal na podlagi njihove zunanosti, socialnega stanja, verske pripadnosti, hendikepiranosti... Spoštovanje drugega, podpiranje, tvorno sodelovanje se razvijajo, če imamo najprej jasno predstavo o tem, kdo smo. Zato je prvi pogoj, da se otrok najprej zaveda sebe, lastne identitete in da spoštuje sebe, saj se potem odpre prostor za druge, za sodelovanje in solidarnost.

Šolsko okolje je pomemben dejavnik razvoja empatije in solidarnosti, saj otrok gradi svojo osebno strukturo tudi izven družine. Šola predstavlja močno socialno okolje vsakega otroka in mladostnika, zato lahko naredi veliko za razvoj solidarnosti. Če je šola ustanova z zdravimi medsebojnimi odnosi, zdravim odnosom do razlik in drugačnosti, odobravanjem ravnanj in različnih mnenj in sodelovanjem, se to kaže v zdravi šolski klimi. Učenci, ki obiskujejo tako šolo, so tolerantni, strpni, spoštujejo drugačnost, se med seboj podpirajo in po drugi strani se

ne bojijo biti drugačni, saj njihova drugačnost pomeni bogatenje izkušenj, spreminjanje prepričanj, mišljenj in osebno rast. V šolskem prostoru so otroci in mladostniki različnih nacionalnosti, kultur in manjšin. Že nekaj let izvajamo integracijo in inkluzijo otrok s posebnimi potrebami. V šolah je potrebna solidarnost v odnosu do učencev, ki so na robu zaradi različnih osebnostnih, socialnih, kulturnih, zdravstvenih in ekonomskih okoliščin. Tako je z načrtovanimi aktivnostmi v šolah treba senzibilizirati otroke za potrebe tistih, ki so drugačni, hendikepirani ali izrinjeni na rob vrstniške skupine oziroma razreda. Treba je na zanimiv način širiti solidarnost, strpnost in razvijati sočutje ter sprejemanje različnosti med otroki. Šola v okviru razvojnega programa in vzgojnega načrta šole načrtuje aktivnosti, ki povečujejo empatičnost, socialno vključenost učencev in posledično razvijajo solidarnost. Takšne šolske in občolske dejavnosti so projekti, ki prispevajo k razvoju socialnih kompetenc, sodelovanje z nevladnimi organizacijami in društvi, ki izvajajo aktivnosti za spodbujanje solidarnosti, prostovoljstvo za pomoč sošolcem, starejšim občanom, zbiralne akcije, humanitarne akcije... Cilji solidarnosti se lahko dosegajo tudi s problemsko naravnanim poukom, projektno naravnanim poukom, medpredmetnim povezovanjem, kakovostno komunikacijo med strokovnimi delavci in učenci, ustvarjanjem pozitivne in spoštljive klime na šoli, razvijanjem vrednot ter uvajanjem pristopov, oblik in metod, ki pri učencih razvijajo odprt, spoštljiv dialog in jih navajajo na objektivno, samostojno, ustvarjalno in kritično mišljenje.

Slika 1: Senzibiliziranje učencev za hendikepirane

VZGOJA ZA SOLIDARNOST

Aktivnosti za krepitev solidarnosti se izvajajo na ravni razreda, oddelka, stopnje šole in celotne šole. Aktivnosti, ki potekajo na šoli in s katerimi neposredno spodbujamo solidarnost, so:

- zbiralne akcije (zbiranje starega papirja, zamaškov, baterij, izrabljenih tonerjev in kartuš, igrač, zvezkov, odpadne električne in elektronske opreme...);
- dobrodelne akcije (zbiranje starega papirja, zbiranje hrane za živali v azilu...);
- humanitarne akcije (zbiranje igrač, zvezkov, zamaškov, hrane...);
- natečaji z izpostavljenimi vrednotami prostovoljstva, npr. Dan za spremembo, Junaki našega časa;
- natečaji, kjer so izpostavljene vrednote solidarnosti, npr. Evropa v šoli, Tek podnebne solidarnosti;
- učenci rišejo risbe, pišejo pisma, kaj želijo otroku/sošolcu, ki je v bolnišnici, kaj si želijo za drugega, kaj želijo nekomu, ki mu je težko;

- v okviru ur svetovalne storitve izvajamo razredne ure za predstavitev posameznih posebnih potreb, sprejemanje drugačnosti in razumevanje težav posameznega učenca ter nudenje pomoči učencu s posebnimi potrebami.

Na šoli izvajamo ali sodelujemo v projektih za razvoj solidarnosti:

- Sprejemanje drugačnosti (razumevanje in sprejemanje drugačnih, učenje socialnih spretnosti, konstruktivnost vključevanja drugačnih v razredno skupnost);
- Mi med seboj (poglobljeno poznavanje drug drugega in razvijanje pozitivnih medsebojnih odnosov);
- Pozdrav ptic miru (ozaveščanje učencev o pomenu dobrih medsebojnih odnosov);
- Evropska vas (spodbujanje medkulturnega razumevanja, tolerance, solidarnosti);
- Podarite nam modro srce Nivea (omogočanje pomoči otrokom in

mladostnikom iz socialno šibkejšega okolja na poti do izobrazbe);

- festival *Igraj se z mano* (spodbujanje inkluzije med otroki, mladostniki, odraslimi osebami s posebnimi potrebami in večinsko populacijo vseh generacij);
- darilni bazar (izdelovanje božično-novoletnih izdelkov in zbiranje prostovoljnih prispevkov za šolski sklad);
- otroška varnostna olimpiada (navajanje učencev na sodelovanje in medsebojno pomoč v skupini);
- obisk varovancev doma starejših občanov (razvijanje medgeneracijske solidarnosti);
- razredne aktivnosti v okviru razrednih ur z vsebinami, namenjenimi spoznavanju sebe, drugih in spodbujanju medsebojnega sprejemanja.

Za posredno krepitev in spodbujanje solidarnosti, predvsem pri starejših učencih, so se v osnovni šoli z vidika oblik in metod dela kot zelo uspešni pokazali

Slika 2: G. Igor Plohl učencem predstavlja gibalno oviranost.

krogi pogovorov, skupinsko delo, sodelovalno učenje in kritično mišljenje. Z izvajanjem omenjenih postopkov dosežemo izmenjevanje idej, prepričanj in usmerjenosti, kjer se učenci neposredno srečajo s sprejemanjem ali zavračanjem le-teh in ob tem spoznavajo nove zorne kote. Učijo se spoznavati lastne ideje, vaditi prožnost mišljenja, spoznavati svoje in sodbe drugih, razumevati in spoznavati sebe ter razumevati in sprejemati druge.

SKUPINSKO DELO

Skupinsko delo je učna oblika dela, pri kateri učenci rešujejo skupno nalogo in si prizadevajo za skupni cilj (Semec 2013). Skupinsko delo je pomembno pri razvoju in oblikovanju posameznika, saj s skupinskim delom učenci ne pridobijo samo izobrazbe, temveč si razvijajo tudi življenjske veščine in vrednote, kot so sodelovanje, dogovarjanje, medsebojna pomoč, solidarnost, sprejemanje različnosti mnenj in soustvarjanje. Številne raziskave so pokazale, da otroci, ki se igrajo v skupini, in učenci, ki se trudijo

doseči skupne cilje, razvijajo pozitivna stališča drug do drugega.

SODELOVALNO UČENJE

Podobne učinke dosežemo, če učence razdelimo v heterogene skupine, kjer se učijo po principu sodelovalnega učenja. Sodelovalno učenje je po Kaganu delo (učenje) v majhnih skupinah, ki je oblikovano tako, da vsak učenec doseže najboljši učinek pri lastnem učenju, pomaga pa tudi drugim, da dosežejo vsi kar najboljše rezultate (Zabukovec in drugi 2014). Učence s sodelovalnim učenjem spodbudimo k aktivnosti, kar močno pripomore k socialnemu razvoju otrok ter ima pozitivne učinke na čustveno-motivacijsko področje. Učenci se v manjših skupinah soočijo z medsebojnimi razlikami, kar jim omogoča, da se »učijo o drugem« in »učijo od drugega«. Raziskave so pokazale povečanje števila učencev, ki prijateljujejo z otroki druge narodnosti ali druge rase, če so pred tem delali v skupinah in po postopkih sodelovalnega učenja (Palomares 2001).

KRITIČNO RAZMIŠLJANJE

Kritično mišljenje je sposobnost in pripravljenost vrednotiti trditve ter objektivno presojati na podlagi dobro podprtih argumentov (Rupnik Vec in Kompore 2006). Kritično mišljenje je najučinkovitejše pri razbijanju predsodkov. Z učenjem in izobrazbo se namreč razvijajo prefinjene miselne zmožnosti, temu pa posredno sledi razvijanje strpnosti, opuščanje predsodkov in krepitev solidarnosti.

Predstavljene aktivnosti se izvajajo s skupinskim delom ali sodelovalnim učenjem. Upoštevajo zaporedje, kjer se učenci najprej srečujejo z razvijanjem samozavedanja, samospoštovanja, razumevanjem lastnega okolja, sledi zavedanje razlikovanja in vrednotenja ljudi ter koristnost sodelovanja, soodvisnosti in solidarnosti. Na koncu vsake aktivnosti so vprašanja za razpravo, ki so oblikovana tako, da spodbujajo kritično razmišljanje, izmenjevanje mnenj in izkušenj.

JAZ IN RAZLIČNOST

Cilji: Učenci spoznavajo sebe, svojo kulturno identiteto ter razvijajo poznavanje in spoštovanje drugih kultur.

Pripomočki: zemljevid Slovenije, zemljevid Evrope, zemljevid sveta, barvni magneti

Potek: Učencem razložimo, da v Sloveniji razen Slovencev živijo tudi ljudje drugih narodnosti in ras, delavci iz drugih držav, študenti iz drugih držav, v obmejnih krajih pa živijo pripadniki dveh manjšin. Učenci bodo raziskali svoj izvor in ugotavljali, od kod izhajajo njihovi starši, stari starši in drugi predniki. Učenci naj poiščejo odgovore na vprašanja skupaj s svojimi družinskimi člani: So tvoji starši in stari starši iz Slovenije? Iz katerega predela Slovenije prihajajo? Če tvoji predniki niso iz Slovenije, od kod prihajajo? Učenci naj svoje ugotovitve ustno predstavijo celotni skupini (po želji). Na zemljevide namestijo barvne magnetne, ki prikazujejo izvor vsakega učenca. Svetovalec poskrbi, da za vsakega učenca po predstavitvi steče pogovor. Mogoče je oblikovati tudi skupinsko razpredelnico s prikazom družinskega izvora za vsakega učenca.

Vprašanja za pogovor:

- Iz katerih različnih krajev in držav prihajajo učenci naše skupine?
- Zakaj je pomembno poznati družinski izvor?
- Zakaj je pomembno, da smo ponosni na svoj izvor?
- Kako lahko na podlagi tega znanja razvijete boljše medsebojno sodelovanje?
- Kako si lahko solidaren do nekoga, ki se je priselil?

Vajo lahko razširimo tako, da povabimo na pogovor starše ali stare starše, ki bodo predstavili izkušnje preseljevanja in značilnosti druge kulture.

NEKDO SE JE NORČEVAL

Cilji: Učenci bodo razumeli, kako lahko z norčevanjem vplivamo na občutja drugega in preprečujemo medsebojno razumevanje ter sodelovanje.

Pripomočki: tabla, pisalo za tablo

Potek: Učencem pripovedujemo o nekem, ki je v sebi nosil odlično idejo, kako bi lahko pomagal sošolcu. Toda ko je to idejo opisal drugemu, se je ta iz nje norčeval. Si kdo med vami že kdaj ni upal deliti svoje zamisli ali čustev, ker je bil prepričan, da bi se iz tega norčevali? Zavedati se moramo, da s stvarmi, ki jih izrečemo, lahko nehote razvrednotimo ideje, uničimo navdušenje in povzročimo neprijetne občutke drugim. Učenci najspomočjo »možganske nevihte« naredijo na tablo seznam izjav, ki uničujejo pozitivna čustva, navdušenje in omalovažujejo zamisli drugih (na primer »Kako neumna ideja«, »To je bedasto!«). Pari prostovoljcev naj nato zaigrajo posamezne izjave s seznama. Po vsaki igri povabimo učence k opisovanju misli in občutkov. Skupino nato napeljimo k razmišljanju o pozitivnih odzivih, k izjavam, ki podpirajo, odobravajo ideje in ravnanja drugega. Učenci jih lahko ponovno prikažejo z igro vlog, nato se znova pogovorimo o novih izjavah.

Vprašanja za pogovor:

- Zakaj se pogosto na druge odzivamo tako, da ne odobravamo njihovega mnenja, jih ne podpremo v njihovem mnenju?
- Kje se naučimo takšnega načina reagiranja?
- Kaj lahko narediš, čete tvoj prijatelj ne podpira ali ne odobrava tvoje ideje?
- Kako lahko izraziš solidarnost do idej in do mnenja drugega?
- Kako lahko spremeniš svoje slabe navade v zvezi z norčevanjem?

Vajo lahko razširimo tako, da učenci nekaj dni beležijo norčevanje, neodobravanje in zavrnitve, ki jih slišijo v šoli, doma in drugje. V skupini se pogovorimo o njihovih ugotovitvah.

MOČ SODELOVANJA, SOLIDARNOSTI

Cilji: Učenci razumejo pomen sodelovanja in solidarnosti med člani skupine. Učenci so pozorni na razlike med člani

skupine, ki lahko največ pripomorejo k uspešnemu sodelovanju.

Pripomočki: delovni listi s vprašanji

Potek: Učencem razložimo, da redko lahko en sam človek doseže velik podvig. Tudi takrat, kadar je videti, da je posameznik naredil nekaj izjemnega, se pogosto pokaže, da so za njim stali ljudje, ki so mu nudili podporo in sodelovali pri njegovem uspehu ter da brez njihove pomoči ne bi mogel uspeti. Vsak učenec naj poišče skupino (glasbeno, športno, plesno, delovno...), ki je raznolika, in skuša izluščiti različne lastnosti njenih članov. Učenci opišejo, zaradi katerih vzrokov je ta skupina uspešna in kako sodelujejo med seboj člani te skupine, da so uspešni.

Učenci rešijo delovni list z vprašanji:

- Kaj skupina počne?
- Naštev različne posebnosti in značilnosti, ki jih opaziš pri članih skupine?
- Kaj je tisto, kar vodi do uspešnosti skupine?
- Kakšen je odnos med člani skupine?
- Ko učenci odgovorijo na vprašanja, prosimo prostovoljce, da pripovedujejo pred skupino. Aktivnost zaključimo s pogovorom.

Vprašanja za pogovor:

- Kakšne so koristi sodelovanja med člani določene skupine?
- Pomisli na izbrano skupino: vrednotiš to skupino tako, da vrednotiš posamezne člane, ali jo vrednotiš kot celoto? Zakaj?
- Se spomniš koga, ki ne sodeluje z drugimi in je kljub temu uspešen?

KAJ JE SOLIDARNOST?

Cilji: Učenci raziskujejo pomen solidarnosti v okviru nekega aktualnega dogodka in ob tem spoznavajo najpogostejše oblike solidarnosti v naši družbi.

Pripomočki: Članek iz dnevnega časopisa, ki se nanaša na solidarnost v naši družbi.

Potek: Učencem razložimo pomen besede solidarnost, ki se lahko pojavlja v dveh različnih kategorijah. Prvič kot podpiranje, odobravanje ravnanj ali mnenj drugega in drugič kot medsebojna pomoč, sodelovanje. Nato vsak učenec prebere svoj članek. Po vsaki predstavitvi spodbudimo »možgansko nevihto«, s katero učenci razmišljajo, za katero vrsto solidarnosti gre, kaj je bistvo solidarnosti in katere so najpogostejše oblike solidarnosti v naši družbi.

Učencem zastavljamo vprašanja:

- Kaj je solidarnost?
- Kaj pomeni »biti solidaren do nekoga«?
- Kdo v članku je bil solidaren?
- H komu je bila usmerjena solidarnost?
- Kaj se je zgodilo, da je bila v članku opisana solidarnost?
- Kakšne so bile posledice solidarne ravnanja, opisanega v članku?

Razpravo usmerjamo na točno določene oblike, ki jih lahko učenci in drugi storijo za širjenje solidarnosti.

Vprašanja za pogovor:

- Kako bi lahko vi postali bolj solidarni?
- Kako bi lahko ljudje v družbi postali bolj solidarni?
- Kaj bi lahko storil, če tvoj najboljši prijatelj ne želi biti solidaren?
- Kaj lahko storiš, če želiš pokazati solidarnost do drugih učencev ali ljudi?
- Spomni se izkušnje, ko si sam doživel solidarnost drugih? Kakšni so bili tvoji občutki?

KROG POGOVOROV

Krog pogovorov je oblika diskusije, ki poteka v skupini. Izmenjave optimalno potekajo v majhnih skupinah (8 do 12 učencev). Vsebine so izbrane tako, da spodbujajo samozavedanje, ozaveščanje, pozitivno interakcijo in medsebojno sprejemanje. Učenci se poglobljajo v svojo notranjost, začnejo prepoznavati in razumeti svoje misli, čustva in vedenjske vzorce. S tem širijo razumevanje sebe in razumevanje drugih. Postopek in pravila kroga pogovorov vsakemu učencu zagotavljajo

enak položaj med drugimi, enako časa za razmišljanje, razglabljanje, enako pozornosti in enako spoštovanja, zato je krog pogovorov učinkovit postopek za učenje spoštovanja do drugih, empatije in solidarnosti. Razprava poteka po pravilih, s katerimi učence predhodno seznanimo: poslušajte, ko kdo govori; spoštujte izjave; enakomerno si razporedite čas; vsak mora imeti možnost, da spregovori, in ko je na vrsti, lahko govori, lahko pa izrazi željo, da ga preskočijo. Zaradi omejitve časa svetovalec izračuna, koliko časa pripada vsakemu učencu, in jim to sporoči. Učence opozorimo, da jih ne bo nihče prekinjal, zato sami skrbijo, da se pravočasno ustavijo. Nobenemu učencu ne sme biti kratena pravica do govorjenja, s krogom pogovorov se vsem učencem zagotavlja veliko možnosti za govorjenje. V krogu pogovorov učenci postopno prehajajo k pozitivni interakciji, ne glede na to, kako velike razlike jih ločujejo. Vsak krog je namreč resnična življenjska izkušnja, v kateri učenci raziskujejo, izmenjujejo, rešujejo probleme. Pri tem opazujejo druge, njihova čustva, njihovo mišljenje in vedenje ter jih primerjajo z lastnimi čustvi, mislimi in vedenjem. Te primerjave so predhodniki empatije. Ob redni uporabi te oblike in v povezavi z ustrežno tematiko za diskusijo imajo učenci zagotovljeno možnost, da opazujejo sebe in druge ter pričnejo postopoma razumeti svoj prispevek k skupinski kulturi. Pogosto se pokaže, da se tudi med tistimi, ki nimajo prav nič skupnega, razvijeta vzajemno spoštovanje in medsebojna solidarnost, saj odkrijejo, da so razlike med njimi zgolj površinske. Svetovalec, ki vodi krog pogovorov, predstavi tematiko. Sledi obdelava tematike, ki mora biti načrtovana tako, da učenci razumejo, kaj se od njih pričakuje. Pomembno je, da se pojmi dobro opredelijo in podkrepijo s primeri za dobro razumevanje njihovega pomena. Temu sledi krožna izmenjava mnenj učencev, kjer učenci in svetovalec izmenjujejo svoje ideje, mnenja in čustva, ki se jim porajajo ob določeni tematiki. Nato nastopi splošna diskusija, ki jo usmerja svetovalec tako, da zastavlja vprašanja (Palomares 2001).

Predstavljenih je nekaj primerov ter postopki, kako jih obdelati. Seveda se lahko pogovor odvija tudi v drugo smer, namesto tega poskušamo pojme posredovati s svojimi besedami.

MOJ PRIJATELJ JE DRUGAČEN OD MENE

Namen: Učenci se poglobijo v razlike med seboj in svojimi prijatelji ter krepijo sprejemanje narodnostnih, kulturnih, rasnih razlik in razlik v sposobnostih in življenjskih slogih.

Predstavitev tematike: Naša tematika bo »Moj prijatelj je drugačen od mene« in pogovarjali se bomo o prijateljih, ki so drugačni od nas, a so nam kljub temu všeč. Poiščite prijatelja, ki se od vas razlikuje vsaj v eni lastnosti. Razložite nam, zakaj vam je ta prijatelj všeč. Mogoče je ta vaš prijatelj druge narodnosti, druge rase, je starejši od vas. Morda ima vaš prijatelj kakšno težko bolezen, je nepokreten, ima drugačen življenjski slog kot vi. Ima podobne interese kot vi ali pa ima povsem drugačna zanimanja? Se oblači drugače, posluša drugačno glasbo kot vi, se prehranjuje drugače kot vi? Kaj vam je všeč pri vašem prijatelju? Kako se z njim razumete? Bi želeli z njim preživeti več časa? Zakaj?

Po nekaj minutah razmisleka sledi krožna izmenjava mnenj, idej, stališč, vrednot, pomislekov, čustev.

Vprašanja za diskusijo:

- V čem vse smo si podobni s svojimi prijatelji?
- V čem vse se razlikujemo od svojih prijateljev?
- Zakaj nam je drugačnost lahko všeč?
- Kako nas bogatijo razlike med ljudmi?
- Kakšna bi bila naša življenja, če bi bili lahko prijatelji samo s tistimi, ki so enaki kot mi?

KAJ LAHKO NAREDIM, ČE SE NE STRINJAM S PRIJATELJEM

Namen: Opisati nestrinjanje med vrstnikoma in pokazati način reševanja konflikta.

Predstavitev tematike: Vsi se kdaj znajdemo v situaciji, ko se ne strinjamo s prijateljem. Ob takšnih situacijah nas preplavijo neprijetni občutki. Opišete lahko nestrinjanje, ki ste ga uspešno rešili in je celo okrepilo prijateljstvo. Lahko pa opišete nestrinjanje, ki je povzročilo prekinitve prijateljstva. Razmislite in povejte, ali se je nestrinjanje zgodilo zaradi nenadnega dogodka ali se je napetost kopičila že dlje časa. Opišite, kako je dogodek potekal in kakšni so bili vaši občutki.

Po nekaj minutah razmisleka sledi krožna izmenjava mnenj, idej, stališč, vrednot, pomislekov, čustev.

Vprašanja za diskusijo:

- Kateri občutki so spremljali konflikt s prijateljem?
- Kako običajno predstaviš nestrinjanje?
- Kako se ti odzivaš na nestrinjanje?
- Katere strategije lahko uporabiš pri obvladovanju nestrinjanja?
- Kako lahko nestrinjanje »spremeni« v strinjanje?

NEKOGA SEM PRESOJAL LE PO VIDEZU

Namen: Učenci bodo raziskali svoja globoka prepričanja, stereotipe, sodbe in predsodke ter ugotavljali, zakaj ne moremo ljudi presojati le po zunanosti.

Predstavitev tematike: Če se globoko zamislimo, ugotovimo, da tudi vsakdo izmed nas včasih to počne. Opišite primer, ko ste nekoga presojali na podlagi njegove zunanosti, in občutke, ki ste jih ob tem imeli. Spomnimo se svojih prepričanj, na primer oseba, ki vozi drag avtomobil je snob, debeli ljudje so dobrovoljni... Včasih dobimo o drugem slab prvi vtis, vendar ko ga spoznamo, ugotovimo, da smo se motili. Spomnite se primera, ko ste nekoga napačno presojali in pozneje spremenili svoje mnenje. Kaj je vplivalo na to, da ste spremenili mnenje?

Po nekaj minutah razmisleka sledi krožna izmenjava mnenj, idej, stališč, vrednot, pomislekov, čustev.

Vprašanja za diskusijo:

- Kaj mislimo s tem, ko rečemo, da nekoga presojamo?
- Ali imate kakšna globoka prepričanja, predsodke o drugih?
- Ali ste že na podlagi spoznanja osebe spremenili svoje prepričanje?
- Kaj je tisto, kar lahko vpliva na spremembo vaših prepričanj?
- Kako se lahko zavemo in zaščitimo pred preostrim presojanjem?

Otroci so zagotovo bolj solidarni, če jim odrasla oseba pokaže, kako pomagati v konkretni situaciji, če so odgovorni za osebo v stiski in jim je dovoljeno ponuditi pomoč (Marjanovič Umek in Zupančič 2004). Nenazadnje se tudi izobraževalni dosežki učencev, ki so v razredu sprejeti, ki sodelujejo z drugimi, si izkazujejo vzajemno skrb, zaznavno povečajo. Sedanja družba z gospodarsko krizo in krizo vrednot ni priložnost za razvoj solidarnosti samo pri otrocih, temveč je priložnost za vsakogar, da v dejanjih uresniči svojo solidarnost do drugih.

Literatura

- Hlebec Valentina (ur.) (2010) *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej.
- Marjanovič Umek Lidija in Zupančič Maja (ur.) (2004) *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Mercina Andrej (2009) Solidarnost kot nujni element pravičnosti. *Pravnik, let. 64* (št. 9–10): str. 487–516.
- Palomares Sussanna (2001) *Spodbujanje strpnosti in sprejemanja drugačnosti. Priročnik za vzgojitelje, učitelje in svetovalne delavce*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Ramovš Jože (2003) *Kakovostna starost: Socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- Rupnik Vec Tanja in Kompare Alenka (2006) *Kritično mišljenje v šoli: strategije poučevanja kritičnega mišljenja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Semec Nastja (2013) *Stališča in izkušnje učiteljev in učencev glede skupinske učne oblike*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2005) Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Sruk Vladimir (1995) *Leksikon politike*. Maribor: Založba obzorja.

Zabukovec Vlasta (ur.) (2014) *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: <http://www.zrss.si/digitalnknjiznica/pospouka-os-KIZ/#/1/>, 6. 3. 2015.